

вважалося привілейованою верствою, тоді як біле духовенство мало менше привілеїв і нижчі служителі церкви за правовим становищем наближалися до посполитого населення. Але все духовенство користувалося повагою в українському суспільстві і кращі з його представників становили не тільки соціальну, а й інтелектуальну та духовну еліту українського суспільства.

Українське духовенство стало «культурним містком» між Московською Руссю і Західною Європою.

Цілеспрямований наступ на права церкви підсилювався в I чверті XVIII ст. В 1700 р. помер патріарх Адріан, і Петро I не став призначати нового патріарха. Таким чином, патріаршество було скасоване; управління церквою перейшло до Святійшого Синоду, органу, який за юридичним статусом наближався до колегії.

У Гетьманщині другої половини XVII ст. православне духовенство, за традицією, обиралося. Пізніше воно стало призначатися російською світською владою. Світська влада, за традицією, започаткована ще у Великому князівстві Литовському, переважала над духовною. З початку XVIII ст. спостерігається різке збільшення повноважень світської влади за рахунок духовної влади, що пояснюється загальною політикою російського царизму по відношенню до церкви.

ШЕРШЕНЬКОВА В. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри історії держави і права

ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ТА ОБ'ЄКТА ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УРСР З СЕРЕДИНИ 60-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ

Слід сказати, що для будь-якого кримінального злочину, в тому числі і для військових злочинів, характерними були такі ознаки, як : суспільна небезпека, протиправність, доведена судом вина. Однак військові злочини мали свій особливий об'єкт і спеціальний суб'єкт. З середини 60-х років XX ст. ця особливість військових злочинів не зазнала змін.

Родовим об'єктом військових злочинів залишався встановлений порядок несення військової служби. Самі відносини були регламентовані відповідними основним законом, спеціальними законами, військовими статутами. Адже відомо, що порядок несення військової служби — це обов'язкові до виконання військовослужбовцями правила проходження служби, взаємовідносини між військовослужбовцями, охорона відомостей і предметів, які представляють собою військову таємницю,

збереження військового майна, використання військової техніки, несення служби у визначеному начальником місці та готовність до виконання задач командування (Ашитов З. О. Вопросы дальнейшего укрепления социалистической законности / З. О. Ашитов — Алма-Ата : «Казахстан», 1976. — С. 8–9.). Бойова готовність армії залежала від того, як своєчасно та швидко кожен військовослужбовець виконував свої завдання та обов'язки. Основою постійної бойової готовності Збройних Сил СРСР залишалася військова дисципліна.

Для розмежування одних військових злочинів від інших важливим залишалось визначення безпосереднього об'єкту військового злочину (наприклад, порядок несення вартової служби), але деякі військові злочини могли мати два безпосередніх об'єкти (наприклад, опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків) (Советское уголовное право. Часть Особенная / Под ред. П. П. Михайленка — К. : Редакционно-издательский отдел при МВД СССР, 1968. — С. 585.).

Суб'єктом військових злочинів у 60–80-х рр. залишалася особа, яка знаходилася на дійсній військовій службі або призвана з запасу на навчальні збори. Відповідно до Закону СРСР «Про загальний військовий обов'язок» від 12 жовтня 1967 р., на дійсну військову службу призивалися громадяни чоловічої статті, яким на час призову виповнилося 18 років, а також особи чоловічої статті, яким виповнилося 17 років, прийняті у військово-навчальні заклади. Закон встановлював, що жінки у віці від 19 до 40 років, які мали медичну або іншу спеціальну підготовку, могли в мирний час стати на військовий облік та бути залученими до навчальних зборів, а також прийняті за власним бажанням на дійсну військову службу. У воєнний час за рішенням Ради Міністрів СРСР жінки могли бути призвані до Збройних Сил СРСР для несення спеціальної служби (О всеобщей воинской обязанности от 12 октября 1967 г. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.zaki.ru/pagesnew.php?id=1771>).

В науковій літературі до суб'єктів військових злочинів зазначених в законі відносилися особи офіцерського, сержантського і рядового складу органів державної безпеки; особи керівного складу виправно-трудових установ і особи, офіцерського, сержантського, рядового складу внутрішніх і конвойних військ і конвойної охорони МВС союзних республік; особи, які призвані у військово-будівельні загони із зарахуванням строку роботи у загонах в строк дійсної військової служби (Советское уголовное право. Часть Особенная / Под ред. М. И. Ковалева, М. А. Ефимова, Е. А. Фролова — Москва : «Юридическая литература, 1969. — С. 449.).

Разом з тим, в науковій літературі цього періоду визначалася і дещо інша класифікація суб'єктів військових злочинів: 1) військовослужбовці (особи, які знаходилися на дійсній військовій службі в частинах, установах і навчальних закладах Міністерства оборони СРСР);

2) військовозобов'язані під час проходження ними навчальних зборів; 3) особи офіцерського, сержантського і рядового складу органів КДБ; 4) особи офіцерського, сержантського і рядового складу військ внутрішньої і конвойної охорони МВС СРСР; робочі військово-будівельних загонів; 5) військовополонені, ці особи належали до Збройних Сил, які входили в ополчення, добровільні загони, кореспонденти та інші. Режим утримання військовополонених регулювався Женевською конвенцією 1949 р. та іншими міжнародними угодами (Военный энциклопедический словарь / Пред. Гл. ред. комиссии С. Ф. Ахромеев — М. : Воениздат, 1986. — С. 143.).

Військовослужбовець як суб'єкт військового злочину був громадянином СРСР, який проходив один із видів військової чи прирівняної до неї служби у відповідних військових формуваннях; його вік відповідав вимогам для військовослужбовця відповідної статі, посади, військового звання.

До ознак суб'єкту військового злочину стосовно військовозобов'язаного відносилися: наявність громадянства СРСР; особа зарахована до запасу; особа не досягла граничного віку перебування в запасі; особа призвана на навчальні чи перевірочні збори з відривом від виробництва; відсутні передбачені законом перепони для призову особи на збори. Для визначення військовослужбовця або військовозобов'язаного суб'єктом військового злочину потрібна була сукупність названих ознак.

За вчинення військових злочинів до кримінальної відповідальності могли притягуватися цивільні особи, але лише в тому випадку, якщо вони були співучасниками злочину (організаторами, пособниками, підбурювачами).

ЧЕНКОВА К. П.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри історії держави і права

ВИХОВНО-ВИПРАВНІ УСТАНОВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОХОРОНИ ДИТИНСТВА II ПОЛ. XIX — ПОЧ. XX СТ. (НА МАТЕРІАЛАХ ОДЕЩИНИ)

В Україні вирішення проблем створення та діяльності виховно-виправних установ вбачається актуальним через ряд тенденцій: а) зростання «соціального сирітства», коли діти за живих батьків залишаються без їхнього догляду й опіки; б) криза в соціальній, політичній, економічній сферах, що призводить, зокрема, до зростання злочинності серед неповнолітніх.